

УДК 338.432 :658

Бардаш С.В.

д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Кравцова Л.Л.

ст. викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Бардаш С.В.

д-р экон. наук, профессор,
заведующий кафедрой финансов,
банковского дела и страхования
Киевский кооперативный институт бизнеса и права

Кравцова Л.Л.

ст. преподаватель кафедры финансов,
банковского дела и страхования
Киевский кооперативный институт бизнеса и права

Bardash S.V.

Doctor of Economics , Professor,
The Head of department of Finance , Banking and Insurance
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law

Kravtsova L.L.

Senior Lecturer, Department of Finance, Banking and Insurance
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law

**ІДЕНТИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ
ФОРМУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ
ПІДПРИЄМСТВАМИ**

**ИДЕНТИФИКАЦИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ И ПУТИ ИХ
ФОРМИРОВАНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫМИ
ПРЕДПРИЯТИЯМИ**

**IDENTIFICATION OF FINANCIAL RESOURCES AND WAYS OF ITS
FORMING WITH THE HELP OF AGRICULTURAL ENTERPRISES**

Анотація. В статті досліджується проблема поліморфності трактування економічної сутності, джерел формування та форм існування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання агропромислового сектору національної економіки. Питання ідентифікації фінансових ресурсів визначено як першочергове для обрання пріоритетного підходу щодо їх формування.

Досягнення мети дослідження здійснено із застосуванням компаративного аналізу існуючих дефініцій поняття «фінансові ресурси підприємств» з урахуванням зміни типів економіки та запитів на інформацію про наявні фінансові ресурси суб'єкта господарювання для прийняття управлінських рішень щодо гарантування фінансової безпеки, сталого розвитку та зростання конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції.

На підставі групування поглядів науковців щодо економічної сутності фінансових ресурсів підприємств, виокремлення суттєвих відмінностей, запропоновано застосування бухгалтерського підходу до ідентифікації фінансових ресурсів сільськогосподарських товаровиробників.

Доводиться, що ідентифікація фінансових ресурсів суб'єктів господарювання за обліковим підходом спрощуватиме процес управління фінансовими ресурсами та дозволить здійснювати заходи щодо його оптимізації.

Ключові слова: фінансові ресурси підприємств, грошові засоби, фонди грошових коштів, власний капітал, фінансові активи, формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання

Аннотация. В статье исследуется проблема полиморфности трактовки экономической сущности, источников формирования и форм существования финансовых ресурсов субъектов хозяйствования агропромышленного сектора национальной экономики. Вопрос идентификации финансовых ресурсов определен как первоочередной для избрания приоритетного подхода к их формированию.

Достижение цели исследования осуществлено с применением сравнительного анализа существующих дефиниций понятия «финансовые ресурсы предприятий» с учетом изменения типов экономики и запросов на информацию об имеющихся финансовых ресурсах предприятия для принятия управленческих решений по обеспечению финансовой безопасности, устойчивого развития и роста конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции.

На основании группировки взглядов ученых о экономической сущности финансовых ресурсов предприятий, выделения существенных различий, ресурсов сельскохозяйственных товаропроизводителей.

Доказывается, что идентификация финансовых ресурсов субъектов хозяйствования по учетному подходу упрощает процесс управления финансовыми ресурсами и позволит осуществлять мероприятия по его оптимизации.

Ключевые слова: Финансовые ресурсы предприятий, денежные средства, фонды денежных средств, собственный капитал, финансовые активы, формирование финансовых ресурсов субъектов хозяйствования.

Abstract. The article examines the problem of polymorphism of interpretation the economic nature, forms and sources of financial resources the exist of entities of agricultural sector in the national economy. It was identified

as a priority the issue identification of financial resources in the purpose of selection the priority approach to their formation.

Achieving the aim of research was conducted by using comparative analysis of existing definitions of the term "financial resources enterprises" to the changing economy and the types of requests for information on available financial resources of the entity for management decisions to safeguard the financial security, sustainable development and increased competitiveness of agricultural products.

On the based of the grouping views of scientists on the economic substance of financial resources of enterprises, singling out significant differences ,the use of accounting approach to identify financial resources for agricultural producers has been suggested.

It is being proved that the identification of financial resources for entities accounting treatment will simplify the management of financial resources and implement measures to allow optimization.

Keywords. Financial resources of enterprises, monetary means, funds of financial funds, private equity, financial assets of financial resources entities.

Постановка проблеми.

Закономірним підсумком ринкових перетворень в Україні стало зростання потреби у фінансових ресурсах для забезпечення стабільної господарської діяльності. На сьогодні суттєво змінилися умови та принципи формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. Зокрема, відбулася диверсифікація зовнішніх джерел їх формування, майже зникла державна підтримка, як одного з джерел їх формування. З метою забезпечення конкурентоспроможності в умовах відкритості національної економіки набув актуальності такий напрямок витрачання фінансових ресурсів, як оновлення матеріально-технічної бази на інноваційній основі. Однак, розв'язання актуальних завдань реального сектору національної економіки залишається ускладненим з причини

полемічності складу та джерел формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.

Наукові дискусії щодо сутності та складу або форм прояву фінансових ресурсів підприємств взагалі та сільськогосподарських підприємств зокрема, постійно тривають. Теоретики і практики одноголосно погоджуються з тим, що недостатність фінансових ресурсів підприємства будь-якої галузі негативно відображається на результатах його господарської діяльності. Це проявляється у зростанні заборгованості перед контрагентами, партнерами, інвесторами, працівниками, банками та іншими фінансовими інституціями, та, у свою чергу, негативно впливає на репутацію суб'єкта господарювання, адже він неспроможний своєчасно та у повному обсязі розраховуватися за боргами. Отже, існуюча поліморфність сутності та складу фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств ускладнює пошук шляхів оптимізації їх формування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вагомий внесок у дослідження сутності фінансових ресурсів підприємств, у т.ч. сільськогосподарських підприємств та окреслення підходів щодо їх формування та ефективного використання здійснили: Андрійчук А.Г. [1], Василик О.Д. [3], Гудзь О.Є. [5, 6, 7], Дем'яненко М.Я. [9], Кропивко М.Ф. [12], Непочатенко О.О. [16], Опарін В.М. [18, 19], Павлюк К.В. [21], Партин Г.О. [22], Поддєрьогін А.М. [24], Саблук П.Т. [25,27], Юхименко П.І. [30] та інші.

Однак вивчення останніх праць [10, 13, 14, 20, 23], в основу яких покладені результати раніш проведених досліджень, засвідчило існування суттєвих розбіжностей не тільки у визначенні підходів щодо формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, а й у ідентифікації самих фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.

Мета статті. Метою дослідження є ідентифікація фінансових ресурсів суб'єкта господарювання та визначення підходів до поточного забезпечення ними процесу діяльності суб'єктів господарювання

агропромислового комплексу України. Досягнення зазначеної мети обумовлює здійснення критичної оцінки сутності та змісту поняття «фінансові ресурси підприємств», а також пошуку пріоритетного підходу щодо їх формування в агропромисловому секторі національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Розробка практичних рекомендацій щодо формування і ефективного використання фінансових ресурсів сільськогосподарськими підприємствами має надзвичайно важливе значення, оскільки вищезгадані суб'єкти господарювання змушені здійснювати свою діяльність в умовах фінансової кризи, спричиненої в першу чергу політико-економічними пертурбаціями в Україні. Дослідження даної проблеми неможливе без з'ясування теоретичних основ сутності фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, які є предметом вивчення наукової спільноти тривалий період часу.

Найбільш жваві дискусії щодо сутності фінансових ресурсів почали відбуватися у пострадянський період у зв'язку зі зміною типів економік. Слід визнати, що фактор часу впливає на трактування економічних категорій, тому сутність фінансових ресурсів не є виключенням. На сьогодні науковці, які присвячують свої дослідження розв'язанню проблем недостатньої забезпеченості фінансовими ресурсами діяльності підприємств та сільськогосподарських підприємств зокрема, виділяють три основних підходи:

- 1) «радянський», де фінансові ресурси трактувалися, як вартісний вимірник матеріальних ресурсів, та як інструмент, що виконує лише посередницькі функції при розподілі суспільного продукту [17, 26], проте такий погляд залишав поза увагою суттєві розбіжності між фінансовими ресурсами держави та підприємств;
- 2) «пострадянський» якому характерні трактування фінансових ресурсів, як грошових коштів (частини грошових коштів) [3, 21,

24], однак такому підходу була притаманна дискусійність з причини домінування фондової форми існування фінансових ресурсів;

- 3) «сучасний», в основу якого покладено вартісне відображення відносин між економічними суб'єктами, які авансують капітал в господарську діяльність підприємств [8, 11, 16, 19, 29, 30, 31]. Певною позитивною відмінністю такого підходу слід вважати те, що у ньому охоплюються всі фінансові ресурси, а не тільки грошові, враховуються види авансування, втрачається домінанта фондової форми їх прояву.

Отже, незважаючи на тривалу історію існування фінансів як економічної категорії, проблема визначення сутності фінансових ресурсів на рівні підприємств у фінансовій науці залишається дискусійною, єдиного трактування поняття фінансових ресурсів підприємств немає, кожен науковець під час вивчення літературних джерел, практичної сторони питання, особистих наукових досліджень і розробок дає власне тлумачення поняття «фінансові ресурси підприємств», що актуалізує дослідження та підкреслює безмежне поле діяльності для зацікавлених науковців.

Розглянемо погляди авторів окремих праць в частині економічної ідентифікації фінансових ресурсів суб'єктів господарювання більш детально (рис. 1).

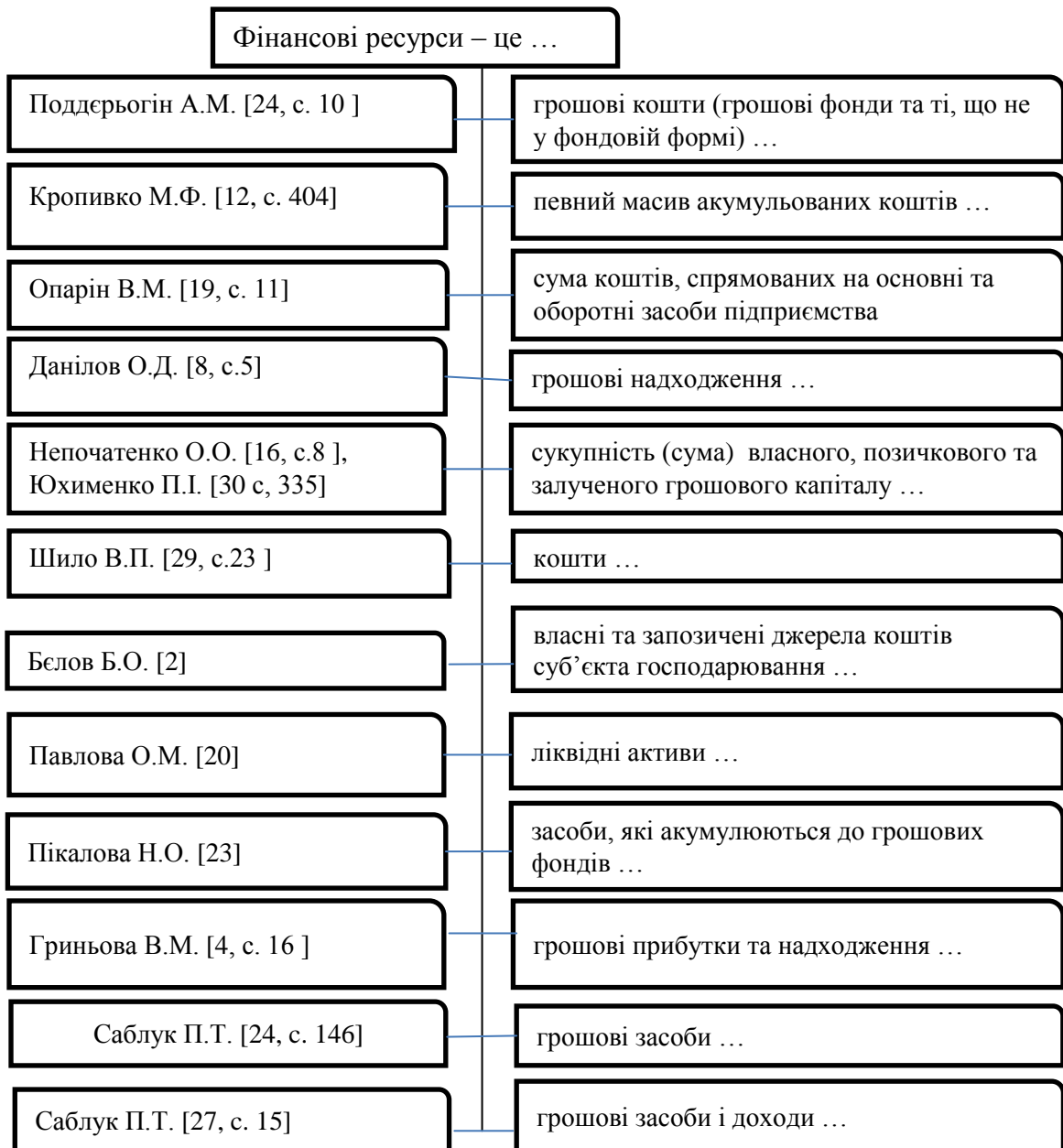

Рис. Економічна сутність фінансових ресурсів

Отже, переважна більшість науковців, у т.ч. ті, думки яких наведені на рис.1, зазначають, що фінансові ресурси підприємств це грошові кошти у фондовій та у нефондовій формах. У свою чергу, Василик О.Д. акцентує увагу на тому, що «... для науково-обґрунтованого визначення поняття фінансових ресурсів треба чітко визначити ті критерії, яким воно повинне відповідати. До них належать джерела створення, форми виявлення, цільове призначення». На думку О.Д. Василика фінансові ресурси це:

«грошові фонди які створюються в процесі розподілу, перерозподілу й використання ВВП, що створюється упродовж певного часу в державі. Фінансові ресурси є матеріальними носіями фінансових відносин, що дає змогу виокремити фінанси із сукупності інших економічних категорій, жодна з яких не характеризується матеріальним носієм» [3, с. 23].

Однак виникає запитання, як визначити розмір фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, якщо фонди у системі бухгалтерського обліку не відображаються. Окремі науковці вважають, що аналогом фондів на даний час є капітал суб'єкта господарювання, який складає частину його пасиву.

На думку Поддєрьогіна А.М. та інших «під фінансовими ресурсами слід розуміти грошові засоби, що є в розпорядженні підприємств. Фінансові ресурси підприємства існують, як у фондовій, так і у не фондовій формі, фактично будучи коштами підприємства, котрі мають або не мають цільової спрямованості. До таких фондів належать: статутний капітал, резервний капітал, фонд амортизаційних відрахувань» [24, с. 10]. Разом з тим, заслуговує на увагу певна, на нашу думку, неузгодженість у позиції окремих науковців. Зокрема автори праці [24], зазначають, що до фінансових ресурсів належать грошові фонди [24, с. 10], однак підрозділ праці, у якому наведена дана позиція має назву «Грошові фонди та фінансові ресурси».

Ознайомлення з окремими працями [25, 27] дозволяють дійти висновку про певну трансформацію поглядів щодо трактування фінансових ресурсів підприємств, а саме: від грошових засобів і доходів [25, с. 15] до грошових засобів [27, с. 146], а також від того, що вони з'являються в момент перерозподілу і розчленування виручки та прибутку [25, с.15] до того, що вони акумулюються після завершення відшкодування витрат матеріальних і прирівняних до них [27, с. 146].

На думку Ярошевич Н.Б. фінансові ресурси підприємства - це лише частина грошових коштів у формі доходів і зовнішніх надходжень [31, с.10].

Варто звернути увагу й на думку Партин Г.О. та Загороднього А.Г., які зазначають, що фінансові ресурси підприємства існують не лише у грошовій формі. На думку авторів праці [22] фінансові ресурси поділяються на дві групи: матеріалізовані фінансові ресурси (матеріальні активи) та грошові фінансові ресурси (грошові кошти та їх еквіваленти) [22, с. 15]. Таким чином, можна припустити, що фінансові ресурси – це усі активи суб'єкта господарювання. Разом з тим, варто звернути увагу на те, що фінансові ресурси є похідними від базових (природних, матеріальних, трудових), тому виділення матеріалізованих фінансових ресурсів видається дискусійним.

На наше переконання, думки фінансистів щодо економічної сутності фінансових ресурсів мають знайти підтвердження в системі бухгалтерського обліку, зокрема у вигляді тих об'єктів, що обліковуються.

Так, Ярошевич Н.Б. зазначає, що фінансові ресурси складають такі елементи, як: статутний фонд; резервний фонд; амортизаційний фонд; спеціальні фонди і цільове фінансування; кошти, надані підприємству в порядку внутрішньогалузевого розподілу); нерозподілений прибуток; короткострокова та довгострокова кредиторська заборгованість; кошти для фінансування капітальних вкладень; кошти від реалізації власних цінних паперів (окрім акцій); інші кошти, відображені у пасиві [31, с. 11-12].

Отже, на думку автора праці [31] спеціальні фонди є складовими фінансових ресурсів. Наведений поділ також дозволяє висловити припущення, що до фінансових ресурсів відносяться всі об'єкти бухгалтерського обліку, що відображені у пасиві балансу суб'єкта господарювання (об'єкти, що відображені на рахунках 4, 5, 6 класів).

Щодо включення фондів до складу фінансових ресурсів слід зазначити, що у сучасних умовах господарювання більша частина коштів підприємств не акумулюється у відповідних фондах. За таких обставин важко знайти різницю між грошовими коштами і фінансовими ресурсами. З урахуванням зазначеного, на думку Пікалової Н.О. та Бобирь О.І., розв'язати проблему

відокремлення грошових коштів від фінансових ресурсів саме через цільове призначення останніх виявляється марним [23].

Майже аналогічної думки дотримується й Л.І. Катан, який зазначає, що: «сьогодні поняття «фонди» як організаційна категорія руху коштів просто починає зникати з лексику підприємств. Для цього достатньо поглянути на форму балансу, в якій жодного разу не згадуються фонди, а використовується поняття «капітал» [11]. Як правильно зазначає Л.І. Катан «... активи найчастіше придбаваються у тому разі, коли у підприємства є в достатньому обсязі вільні грошові ресурси, а не тому, що створено якийсь фонд» [11].

Саме усвідомлення зазначеної тенденції обумовило виділення іншого складу фінансових ресурсів, а саме: прибутку; амортизаційних відрахувань; обігових коштів, бюджетних асигнувань; надходжень з цільових фондів; надходжень з централізованих корпоративних фондів; кредитів [30, с. 335].

Останнім часом в опублікованих результатах наукових досліджень все частіше зустрічається думка, що фінансові ресурси підприємства це:

- сукупність усіх високоліквідних наявних активів [6, с. 30];
- сукупність усіх грошових коштів або прирівняних до них високоліквідних активів (грошового капіталу) [15];
- грошові кошти та ліквідні оборотні засоби, авансовані у вигляді власного, позикового, залученого капіталу ... [10];
- найліквідніші активи підприємства до складу яких належать грошові надходження та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, готова продукція й поточна дебіторська заборгованість [14].

На нашу думку, при визначенні (уточненні) економічної сутності фінансових ресурсів суб'єктів господарювання слід виходити з майнової структури та відображення фінансового стану (фінансових результатів) суб'єкта господарювання, що формується в системі бухгалтерського обліку та відображаються у фінансовій звітності.

Враховуючи проведений аналіз поглядів науковців щодо сутності та складу фінансових ресурсів підприємств вважаємо, що під фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання слід розуміти сукупність грошових засобів, які перебувають у формі грошових коштів, фінансових вкладень та вимог (дебіторської заборгованості) та які слід розглядати як фінансові активи суб'єкта господарювання.

Враховуючи методологію Міжнародного валютного фонду, фінансовими активами суб'єктів господарювання АПК України слід вважати:

- двосторонні активи, відношення між двома сторонами (актив та зобов'язання): готівкові кошти та депозити; позики, цінні папери, окрім акцій; похідні фінансові інструменти, якими торгують на фондовому ринку; акції та інші інструменти участі в капіталі; комерційні кредити; інша дебіторська заборгованість;
- умовні фінансові активи: угоди про подальший викуп, фінансовий лізинг;
- позабіржові похідні фінансові інструменти; більшість свопів та угод про майбутню процентну ставку; інші похідні фінансові інструменти, які мають ринкову вартість.

Відповідно до сформульованої позиції, а також за суттю погоджуючись з думкою, викладеною у публікації [13, с.123], власний капітал, а також зобов'язання та забезпечення слід розглядати як вартісну оцінку джерел утворення фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. Викладений підхід має поширюватися й на прибуток, який визначається шляхом порівняння усіх доходів та витрат від усіх видів господарської діяльності, адже він складає частину новоутвореного власного капіталу.

Завдяки визначенню активів фінансового типу можна організувати і проводити аналіз діяльності суб'єкта господарювання, який надаватиме необхідну інформацію для прийняття управлінських рішень щодо

гарантування високого рівня фінансової безпеки, фінансової стійкості та платоспроможності бізнесу.

Розглядаючи питання формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання АПК, слід, частково погоджуючись з автором публікації [7], виконати чотири системних завдання: визначити потребу у фінансових ресурсах, сформувати їх оптимальну структуру, здійснювати ефективне їх використання, розробляти та реалізовувати заходи з забезпечення фінансової безпеки та сталого фінансового розвитку. Важливе значення також матиме не лише фінансове планування, на чому наголошує Гудзь О.Є. [7], а й планування безпосередньої операційної діяльності з подальшим поточним контролем його виконання. У зв'язку з цим, набуватиме актуальності запровадження моделі COSO ERM, що сприятиме оперативному запобіганню зовнішніх та внутрішніх загроз, у т.ч. фінансових.

Також для ефективного використання наявних фінансових ресурсів необхідно звернути увагу на те, щоб ризики від вибору джерел формування фінансових ресурсів були мінімальними, а самі джерела формування були найбільш ефективними з погляду економічної привабливості. Відповідно, питома вага грошових та негрошових форм фінансових ресурсів має бути оптимальною, враховуючи особливості діяльності певного суб'єкта господарювання і лише перманентний аналіз фактичного фінансового стану, джерел утворення фінансових ресурсів і напрямків їх використання сприятиме зростанню ефективності використання наявних фінансових ресурсів будь-якого підприємства і сільськогосподарського зокрема.

Завданням держави у ситуації, що склалася, має бути максимальна реалізація сільськогосподарського потенціалу, для чого необхідно помірковано використати досвід інтенсивного ведення сільського господарства зарубіжних країн.

Суттєвою допомогою суб'єктам господарювання АПК має стати протекціоністська політика держави, яка полягатиме у: формуванні сприятливого інвестиційного клімату, узгодженні цінової, податкової й кредитної політики, створенні правових та економічних умов для розвитку лізингової діяльності. Ці заходи сприятимуть розв'язанню проблеми формування фінансових ресурсів сільськогосподарських товаровиробників.

Висновки та перспективи подальших досліджень

За результатами проведеного дослідження встановлено, що в умовах реалізації концепції сталого розвитку фінансові ресурси суб'єкта господарювання слід розглядати як сукупність грошових засобів, що перебувають у формі грошових коштів, фінансових вкладень та вимог (дебіторської заборгованості), - фінансові активи суб'єкта господарювання, управління якими дозволяє здійснювати розширене відтворення та виконувати свої фінансові зобов'язання перед працівниками, державою та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

В ринкових умовах господарювання джерелами формування фінансових ресурсів є власний капітал (зареєстрований (пайовий) капітал, капітал у дооцінках (додатковий капітал), резервний капітал, нерозподілений прибуток), довгострокові й поточні зобов'язання та забезпечення.

Ефективність формування фінансових ресурсів залежить від якості фінансового менеджменту. Слід зважити на те, що процес формування фінансових ресурсів є перманентним явищем, у зв'язку з цим доцільним є проведення наступних заходів:

- розробка стратегії розвитку, яка має бути оформлена у вигляді стратегічного фінансового плану;
- визначення тактики реалізації фінансової стратегії, оформлена короткостроковим фінансовим планом;

- запровадження системи ризик-менеджменту з активним застосуванням інструментів мінімізації фінансових ризиків (хеджування, страхування тощо);
- запровадження фінансового моніторингу та, вразі встановлення суттєвих відхилень від короткострокового фінансового плану, проведення фінансового аналізу, здійснення техніко-економічного та функціонально-вартісного видів аналізу.

Також основними заходами, спрямованими на формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання АПК слід вважати іпотечне кредитування, фінансовий лізинг, факторинг, форфейтинг.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання АПК з урахуванням уточненої економічної сутності фінансових ресурсів.

Список літератури

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Белов. Б.О. До питання сутності фінансових ресурсів АПК / Б.О. Белов // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць Дніпровського національного університету. Випуск 214: В 4-х т. Том 1. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2006. – С. 67-72.
3. Василик О. Д. Теорія фінансів / О. Д. Василик. – Київ: НІОС, 2001. – 416 с.
4. Гриньова В.М. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / В.М. Гриньова, В.О. Коюда. – 3-тє вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2006. – 432 с.
5. Гудзь О. Є. Проблеми формування фінансових ресурсів сільськогосподарськими підприємствами / О. Є. Гудзь // Вісник Харк. нац. техн. ун-ту сільського господарства. – Х. : ХНТУСГ, 2006. – Вип. 35. – С. 89-95.

6. Гудзь О. Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств : монографія / О. Є. Гудзь – К. : ННЦ ІАЕ, 2007. – 578 с.
7. Гудзь О.Є. Пріоритетні напрями формування та ефективного використання сільськогосподарськими підприємствами фінансових ресурсів //Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: „Економіка та менеджмент”. № 4-5 (24-25), 2007, с. 213 – 218 .
8. Данілов О.Д.Фінанси підприємств у запитаннях та відповідях: навч. посіб. / О.Д. Данілов, Т.В. Паєнтко. – К.: КНТ, 2009. – 272 с.
9. Дем'яненко М. Я. Проблеми фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектора АПК / М. Я. Дем'яненко // Проблеми фінансової підтримки малих і середніх підприємств на селі /За ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – С. 6–11.
- 10.Зеліско І. М. Фінансові ресурси інтеграційних аграрних формувань в сучасному вимірі: [монографія] / І. М. Зеліско. – К.: ННЦ ІАЕ. – 2012. – 451 с.
11. Катан Л.І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування / Л.І. Катан, А.І. Сидоренко // Ефективна економіка. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
- 12.Кропивко М. Ф. Концептуальні засади реформування управління аграрним сектором економіки України / М. Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2005. – №4. – С. 147-150.
- 13.Леось Оксана. Механізми формування фінансових ресурсів підприємств. / Оксана Леось, Ірина Коваль // Державне управління та місцеве самоврядування, 2013, вип. 1 (16). – С. 119-12.
- 14.Масловська Л. Оптимізація структури фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / Л. Масловська // Економіка АПК. – 2009. -№10. – С.65-69
- 15.Недільська Л.В. Фінансові ресурси як економічна категорія / Л.В. Недільська // Вісник ЖНАЕУ. – №2, т.2.- 2009. – С. 261-269.

16. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств. Навч. посіб. / О.О. Непочатенко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.
17. Окунева Л. П. Финансовые ресурсы буржуазного государства / Л. П. Окунева. // Финансы СССР. – 1980. – С. 63–75.
18. Опарін В. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення / В. Опарін // Вісник НБУ. – 2000. – № 5. – С. 10–11.
19. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія) : Навчальний посібник, 2-ге вид., доп. і перероб. / В.М. Опарін. – К.: КНЕУ, 2002. – 240 с.
20. Павлова О.М. Фінансові ресурси аграрного сектору економіки України / О.М. Павлова, Є.Ш. Ісхаков. // Ефективна економіка, №5, 2014. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
21. Павлюк К. В. Фінансові ресурси держави: монографія / К. В. Павлюк. – К.: НІОС, 1997. – 228 с.
22. Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навчальний посібник / Г.О. Партин, А.Г. Загородній. – Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 265 с.
23. Пікалова Н. О. Економічна суть фінансових ресурсів підприємства / Н. О. Пікалова, О. І. Бобирь // Ефективна економіка. – 2010. – № 3; [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
24. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт.. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 7-ме видання, без змін. – Київ: КНЕУ, 2008. – 552 с.
25. Ринкова трансформація економіки АПК: Кол. монографія у 4 ч. / За ред. П. Т. Саблука, В. Я. Амбросова, Г. Є. Мазнева. – Ч.3: Фінансово-кредитна система. – К.: ІАЕ, 2002. – 477 с.
26. Сычов Н. Г. Финансы и статистика / Н. Г. Сычов. – Москва: Финансы СССР, 1984. – 250 с.
- 27.9. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції: Практ. посіб. / За ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ, 2000. – 556 с.

- 28.Фурик В. Г. Фінанси підприємств: [практикум] / В. Г. Фурик, І. М. Кулик. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 93 с.
- 29.Шило В.П. Фінанси підприємств (за модульною системою навчання): теоретично-практичний посібник. / В.П. Шило, С.Б. Ільїна, С.С. Доровська, В.В. Барабанова. – Київ: ВД «Професіонал», 2006. – 288 с.
- 30.Юхименко П.І. Теорія фінансів: Підручник / П.І. Юхименко, В.М. Федосов, Л.Л. Лазебник та ін.. За ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
- 31.Ярошевич Н.Б. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Н.Б. Ярошевич. – К.: Знання, 2012. – 341 с.